

פרויקט פא"י – פיקוח אכיפה ויישום של חוקים בתחום דיני המשפחה

דוח מס' 2 בנושא: חוק גיל הנישואין תש"י-1952

עו"ד עדי בלוטנר בהנחיית פרופ' רות הלפרין קדרי

מהו פרויקט פא"י?

פרויקט פא"י הוא המשך טבעי לפרסומי המרכז לקידום מעמד האשה ע"ש רות ועמנואל רקמן מאוניברסיטת בר-אילן, כדוגמת קובץ חקיקת נשים בישראל ודו-שנתון סטטיסטי לנשים ומשפחה בישראל. פרסומים אלה מכוונים לחיזוק אפקטיביות הנורמות המשפטיות בדרך של הגברת נגישותן, כמו גם הפצת מידע ונתונים בנוגע לפער בין הנורמות הקיימות, לבין ביטחון במציאות. פרויקט פא"י מצביע על הפער הקיים, ועל הקשיים והקצרים המולוכים ליישום ואכיפה כושלים ומציע צעדים מעשיים לצמצום. פרויקט פא"י משקף נדבך משמעותי בתפיסה המקצועית של מרכז רקמן, לפיה שינויי חקיקה ומדיניות דורשים ליווי של מחקר ופיקוח על יישוםם.¹

דו"ח פא"י גיל הנישואין הוא פרסום שני בסדרת "פא"י – פרויקט אכיפה ויישום".² הדוח כולל נתונים מישראל ומחוצה לה בנוגע לאכיפת האיסור על נישואי קטינות וקטינים, סוקר באופן מקיף את המצב המשפטי הנוהג, מציג מסקנות על בסיס הנעשה בעולם ולבסוף מציע מספר צעדים מעשיים לשיפור וייעול האכיפה.

עיקרי הדוח:

כ-4,000 קטינות וקטינים נישאים בישראל מידי שנה. בשנת 2012 נולדו בישראל 3,455 לאימהות שגילן נמוך מ-19. הגורמים לכך נעוצים בנורמות חברתיות, דתיות ותרבותיות של קבוצות מסוימות ובנסיבות כלכליות ואישיות של הקטינות ומשפחותיהן. לפי כל המחקרים מן העולם, לתופעה זו השלכות קשות על חייהן ורווחתן של הקטינות עצמן – פגיעה נפשית וכלכלית – ושל התא המשפחתי בכללותו לרבות נזקים בריאותיים שנגרמים לאימהות-הקטינות, לעובריהן ולאחר מכן לילודים. כך למשל, נתוני ארגון UNICEF מלמדים כי כ-60,000 קטינות מתות ברחבי העולם בכל שנה כתוצאה מסיבוכים בהריון ובלידה.

חוק גיל הנישואין, התש"י-1950,³ קובע כיום כי לא יוכל אדם להינשא לפני הגיעו לגיל 18, וכי היתר מיוחד מבית המשפט לנישואי קטינה או קטין יינתן רק מעל לגיל 16. הוראה זו עולה בקנה אחד עם כללי

¹ לרציונל שבבסיס תפיסה מקצועית זו המתייחסת לבעיה החריפה של היעדר פיקוח ואכיפה של חוקים בישראל, ראו שם, בעמ' 3.

² לדוח הקודם ראו רות הלפרין-קדרי ותמר אדלשטיין-זקבך פרויקט פא"י דוח מס' 1 בנושא: חוק בתי דין ברניים (קיום פסקי דין של גירושין) (תשע"א).

³ חוק גיל הנישואין, תש"י – 1950.

FOUNDERS .....

S. Daniel & Ewa Abraham
Joseph Alexander Foundation
Stephen Schwartz -
Brookdale Foundation Group
Aharon & Rachel Dahan
Charles Dimston
Jesselson Family
Mordecai & Monique Katz
Gershon & Carol Kekst
Rose & Louis Klosk Fund
Sisel Klurman
Don & Jane Stern Lebell
Evelyn Gruss Lipper
Bernard & Estelle Marcus
Dennis Mehiel
Jack & Gitta Nagel
Joyce Saffir
Irving & Helen Schneider
John & Marianne Slade
Abraham Spiegel
Jerome & Ellen Stern
Sigmund & Rose Strochlitz

הפקולטה למשפטים
אוניברסיטת בר-אילן
רמת גן 52900
טל: 03-5318895
פקס: 03-7360499

The Faculty of Law
Bar-Ilan University
Ramat Gan 52900
Tel: 972-3-5318895
Fax: 972-3-7360499

המרכז לקידום מעמד האשה ע"ש רות ועמנואל רקמן

THE RUTH AND EMANUEL RACKMAN CENTER FOR THE ADVANCEMENT OF THE STATUS OF WOMEN

המשפט הבינלאומי בנושא. הדינים הדתיים, לעומת זאת, מעניקים תוקף משפטי לנישואי קטינות גם מתחת לגיל המותר על פי חוק ובכך מקשים על אכיפת החוק ומיגור התופעה.

הנתונים מלמדים כי ביחס למספר המקרים הידועים לרשויות, מספר החקירות וכתבי האישום המוגשים (ובוודאי מספר ההרשעות), נמוך עד כדי זניח וחסר משמעות. בפרט, **בין השנים 2010-2011 לא נפתח אף תיק בגין עבירה לפי חוק גיל הנישואין**. התמונה העולה מן הנתונים ברורה: האיסור על נישואי קטינות בישראל הוא בבחינת אות מתה ואכיפתו, בלשון המעטה, בלתי מספקת.

המלצות הדוח:

FOUNDERS .....

S. Daniel & Ewa Abraham

Joseph Alexander Foundation

Stephen Schwartz -

Brookdale Foundation Group

Aharon & Rachel Dahan

Charles Dimston

Jesselson Family

Mordecai & Monique Katz

Gershon & Carol Kekst

Rose & Louis Klosk Fund

Sisel Klurman

Don & Jane Stern Lebell

Evelyn Gruss Lipper

Bernard & Estelle Marcus

Dennis Mehiel

Jack & Gitta Nagel

Joyce Saffir

Irving & Helen Schneider

John & Marianne Slade

Abraham Spiegel

Jerome & Ellen Stern

Sigmund & Rose Strochlitz

- יש לנקוט בצעדים נוספים שאינם משפטיים על מנת למנוע מראש ביצוע עבירות פליליות ולהבטיח דחייה של גיל הנישואין אל מעבר לגיל 18.
- מוצע לחזק את גורמי אכיפת החוק באמצעות מינוי רפרנט משטרתי ארצי לנושא, ביצוע חקירות יזומות, והגברת ההידברות בין רשות האוכלוסין והמוסדות הדתיים האמונים על רישום הנישואין לבין המשטרה.
- מוצע לעגן בחוק, באמצעות תיקונו, את זכותה של אשה שנישאה בעודה קטינה לחיות בנפרד מן האיש שלו נישאה ולקבל ממנו מזונות עד אשר ייעתר לבקשתה לבטל את הנישואין
- מוצע לייסד תכנית לאומית למניעת נישואי קטינות – במסגרתה יפעלו גורמי חינוך ורווחה ברשויות המקומיות להעלאת מודעות, הנגשת מידע ומתן סיוע נפשי ומשפטי לקטינות הנמצאות בסיכון לנישואין מתחת לגיל 18.
- מוצע להפעיל תכנית פיילוט במספר מועט של יישובים בהם נפוצה התופעה של נישואי קטינות ובמסגרתה ליישם את עיקרי התכנית הלאומית המפורטת בדוח.

לסיכום,

תקוותנו היא כי השילוב בין התיקון האחרון לחוק שהעלה את גיל הנישואין בישראל ל-18, הוציא מכלל אפשרות חוקית את היתרי הנישואין לקטינים מתחת לגיל 16 וכן חייב את משרדי הממשלה הרלוונטיים להגיש דיווח מפורט לכנסת אחת לשנה אודות היישום והאכיפה של החוק, לבין הנתונים וההמלצות המופיעים בדוח מקיף זה, יביאו להתקדמות משמעותית במאבק החשוב למיגור נישואי קטינות ולהבטחת חירותן וילדותן של כלל הקטינות (והקטינים) במדינת ישראל.

הדוח יושק בועדה לקידום מעמד האשה בכנסת ביום ג' 21.7.14 כד' תמוז תשע"ד בשעה 12:00. בהמשך להצגת הדוח נקיים דיון ראשון במסגרת הדוח בהשתתפות גורמים ממשלתיים ואזרחיים רלוונטיים. מטרת הדיון היא להניע תהליך עבודה לקראת יישום ההמלצות העולות מן הדוח.

הפקולטה למשפטים
אוניברסיטת בר-אילן
רמת גן 52900
טל: 03-5318895
פקס: 03-7360499

The Faculty of Law
Bar-Ilan University
Ramat Gan 52900
Tel: 972-3-5318895
Fax: 972-3-7360499

E-mail: rackman.center@mail.biu.ac.il
www.law.biu.ac.il/rackmancenter